

Flygtningegravene på Blovstrød kirkegård

v/ kirkeværge Jørgen Jessen. November 2007

Vi skal forestille os maj måned 1945. Blovstrød sogn havde dengang ca. 1500 indbyggere, hvoraf selve Blovstrød by, der dengang var en lille landsby med 125 husstande, havde godt 400 indbyggere. Her var endnu aktivt landbrug.

Krigen var slut den 5. maj, og man åndede lettet op. Trængslerne var ovre. Man havde haft krigen tæt på det lille samfund. På Høveltegård 500 m herfra havde Frikorps Danmark og Shallburgkorpset haft deres gang. Jeg har set billeder fra 1943, hvor Søren Kam på Høveltegård havde besøg af Werner Best og Paul Kanstein, begge to højt placerede tyske ledere. Der var i 1944 bygget en mindehøj for faldne Frikorpssoldater. Endvidere var der den 16. april 1945 begået clearingmord af to frihedskæmpere lidt nord for Blovstrød i Tokkekøb hegn.

Tirsdag d. 15. maj dukkede den tyske feltpræst kriegspherer Josej Kleinhenz fra Høvelte kaserne op med ligene af 13 tyske soldater. De var døde på et lazaret, der var indrettet på Høveltegård. De blev alle begravet i det fjerneste hjørne af den nye kirkegård, hvor gravene blot blev markeret med en række træ Kors. Om lørdagen kom han igen med 2 yderligere soldater.

Den efterfølgende tirsdag kom så flygtningepresten pastor Kumutat med 15 flygtninge, hvoraf 11 var børn. De blev begravet på den lille plæne foran kapellet. I ugens løb blev yderligere 15

flygtninge begravet. Alle 30 i den lille plads, der normalt var beregnet til 10 kister. Nu var der heri begravet 20 børn og 10 voksne. 14 af børnene var mindre end 1 år.

Også flere soldater kom til. Inden for denne uge kom ekstra 7. I alt 20 soldater var således på 2 uger begravet i en plads beregnet til 12 kister. Samlet var der derfor på 2 uger begravet 50 døde fra Høvelte. Disse tal skal sammenholdes med, at der fra sognet i hele 1945 blev begravet 13 og i 1946 16 sognebørn.

Det var chokerende. Byens beboere var rystede. Man forestillede sig – sikkert med rette – at den lille Blovstrød kirkegård på kort tid ville blive en massegrav for mange af de svage og syge soldater og flygtninge, der var blevet indkvarteret i Høvelte, på kasernen og på lazarettet. Der var tale om omkring 10.000 flygtninge. Også smittefaren ved modtagelsen af de inficerede lig vakte bekymring.

Som nabo til kirkegården greb den daværende landsretssagfører Ove Rasmussen pennen og skrev den 24. maj til menighedsrådet, den 25. til sognerådsformand, og den 26. til kirkeministeren og Statens civile Luftværn, der var ansvarlig for at løse flygtningeproblemerne. Han krævede på 150 beboeres vegne, at begravelserne af soldater og flygtninge blev standset omgående.

I week-end'en den 27. gik bølgerne højt. Sognepræsten August Andersen mente ikke, at man kunne afvise de døde, idet de var mennesker som alle andre og havde ret til en kirkelig begravelse i indviet jord. Han ville endda tillade, at kirken blev benyttet ved begravelserne. Sognerådsformand og menighedsråd vaklede, men mente heller ikke at kunne afvise. Man overvejede at købe jord i nærheden og etablere en særlig kirkegård til formålet. I mellemtiden fortsatte begravelserne tilsyneladende, idet der i de næste par dage blev begravet endnu 5 flygtninge.

Men så tog frihedskæmperne sagen i egen hånd. Lederen af gruppen i Lillerød Sofus Grum-Schwensen lod den 29. kl. 4 om eftermiddagen kirkegården besætte med to mand. Med maskinpistoler afviste de en kærre, der kom med døde og sendte dem væk igen. Det kom ifølge Grum-Schwensen til et oprin med bl.a. præsten, der søgte at støtte en tysk soldat og nogle tyske gravere i at gennemføre begravelsen. Alt tyder på, at der derefter ikke blev begravet flere på kirkegården.

Der har verseret rygter om, at begravelserne foregik lemfældigt, helst om natten. Det er der dog intet, der tyder på. De begravede er indført på normal vis i vore kirkebøger. Vores gamle gravermedhjælper Niels Madsen, der allerede dengang var til stede ved begravelserne, har fortalt, at ligene blev nedlagt pænt på granris og afdækket med granris, og at de omhyggeligt blev lagt i to lag vinkelret på hinanden. Endvidere kunne han fortælle, at der blev bedt og sunget over hver enkelt af de døde. Man kan da også af fotos fra ca. 1950 se, at gravstedet her er pænt og ordentligt holdt.

Vi ved ikke, hvor de døde blev begravet i dagene efter den 29. Jeg har imidlertid talt med en af de gamle beboere Kurt Ernst her i Blovstrød, der var soldat ved Høvelte kaserne i 1954. Han kan fortælle, at man ved sprængningsøvelser i en gammel grusgrav på bakken ved Høveltegård jævnligt fandt stålhelme, gasmasker og benrester fra mennesker. Vi har også i 1954 registreret at have begravet resterne af en "ukendt person - formentlig tysk soldat - der var fundet ved udgravninger i Høvelte". Der er derfor noget, der kunne tyde på, at man har lagt ligene i grusgraven, indtil man fandt en mere permanent løsning. Den 3. juni oplyser Frederiksborg

Amtsavis, at Statens civile Luftværn havde givet tilsagn om, at der ikke ville blive sendt flere lig til Blovstrød. Men vi ved ikke, hvor de blev sendt hen.

I oktober 1962 indgik Forbundsrepublikken Tyskland og den danske regering ved Jens Otto Krag en aftale om, at alle tyskere, der var døde under krigen i Danmark skulle overføres til en række mindelunde bl.a. til Vestre Kirkegård. I efteråret 1965 blev ligene her i Blovstrød gravet op ved Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge, en kommission i Kassel, der stod for opgaven. Jeg har haft lejlighed til at sammenligne registreringerne fra denne overførsel med vore egne kirkebogsnotater. Der er fin overensstemmelse på nær de fem, der blev begravet de dage, hvor bølgerne gik højst. Alle navnene kan i øvrigt genfindes på korsene på Vestre Kirkegård.

Man efterlod i soldatergraven en litauisk krigsfange og i flygtningegraven en tysk pige Rosemarie Abramowski, hvis fader i 1965 specielt købte gravstedsretten for 20 år til hendes grav. Faderen var regeringsoversekretær i Oldenburg og har sikkert ønsket datteren i fred her på kirkegården. Stenen over hende findes endnu på plænen.

Derudover ligger her stadig en lille hviderussisk pige ved navn Pradslowa Symenic. Hendes historie kender vi lidt til, idet hendes søster har besøgt graven så sent som i 2005. Hun har fortalt, at de var børn af en hviderussisk ingeniør i Belarus, der kom i unåde ved russernes fremmarch, fordi han ikke ville stikke sine medarbejdere. Han blev fængslet og skulle føres til Sibirien; men i forvirringen under kampene mellem de tyske og russiske tropper lykkedes det ham at flygte. Familien, der bestod af far, mor og to piger og en dreng, tiltrådte den 3. juli 1944 flugten mod vest. Først 10 måneder senere, i maj 1945 nåede de frem til Danmark, hvor de blev ført til Høveltelejren. Børnene var nu svage og syge, og alle tre blev indlagt på lazarettet. De to piger lå i samme seng, hvor den 2-årige døde ved sin 9-årige søsters side. Hviderusserne var upopulære blandt de tyske flygtninge. Da familien hørte, at en lejr på Lolland var mere venligt stemt, fik de derfor arrangeret at blive flyttet derned. Det var dog magtpåliggende for faderen at sætte en smuk sten med forgyldte bogstaver som et memo om den lille hviderussiske piges skæbne. Også denne sten er tilbage.

I løbet af efteråret 1945 blev fire russiske mænd fra Høveltegårdlejren begravet på normal vis i fire grave beliggende umiddelbart op til flygtningegravstedet. De er formentligt modtaget, fordi de i modsætning til de afviste "fjendtlige" tyske flygtninge var "allierede"! Deres særlige gravsten med kyrilliske bogstaver står iøjnefaldende på kirkegården endnu.